

BOGNÁRNÉ Szigeti Edit

Egy sikeres felnőttoktatási kezdeményezés nyomában – A hevesi Nyugdíjasok Középiskolája az 1980-as évek végén

A felnőttek és a nyugdíjasok legszélesebb rétegeinek a művelődés és tanulás minden formájába történő bevonása a XXI. század első évtizedeiben már széles körben felismert társadalmi igény. Manapság számos lehetőség áll a fiatalabb és idősebb felnőttek rendelkezésére mind az iskolarendszeren belül, mind pedig iskolarendszeren kívül annak érdekében, hogy tudásukat, ismereteiket gyarapítsák és akár szükségszerűségből, akár csak szórakozásból tanuljanak és képezzék magukat. A nyugdíjasok tanulása, vagy bármilyen hasznos tevékenységben való részvétele, az úgynevezett „aktív időskor” megvalósítása jelentős erőforrás lehet az előregedő társadalmak számára. Az idősek az őket körülvevő, változó világról szerzett ismereteik és tapasztalataik gyarapításával és a tanulás által frissen tartott szellemükkel nem csupán saját életminőségüket javíthatják, hanem sokat segíthetnek a fiatalabb generációk nevelésében, a hagyományok ápolásában és az unokák, dédunokák gondozásában is.

Demográfiai változások

A XX. század utolsó és a XXI. század első évtizedeiben Európa szerte nagymértékben átalakult a társadalom összetétele és napjainkban már meghatározó jelenség az időskorú népesség megnövekedett aránya a fiatalokkal szemben. Statisztikai adatok alapján, ma Magyarországon a 60 éven felüliek korosztályának aránya mintegy 20 százalékot tesz ki és ez az arány évről évre nő. Ahogyan azt a KSH 2011-es magyarországi népszámlálásról készített 2012-ben kiadott tanulmányában olvashatjuk, „a demográfiai változások fenntarthatósági kérdéseket vetnek fel az oktatás különböző szintjein, a munkaerőpiacon, a szociális és egészségügyi ellátásban (KSH, 2012:20)”. Ezek a demográfiai jelenségek az időskorúak igényeinek megfelelő tanulási és művelődési lehetőségekre és az időskori változásokkal való megbirkózáshoz segítséget nyújtó szakemberek tevékenységére irányítják a figyelmet. A szakirodalomban „őszülő”-nek nevezett társadalmunkban (Szabóné Molnár, 2009) különösen megnőtt a gerontológia jelentősége. Boga Bálint, az idősek tanulásának egyéni és társadalmi hasznáról írva, megjegyzi, hogy a gerontológia a XX. század tudománya, mivel az idősek aránya a népességben belül ekkor érte el azt a mértéket, hogy komolyan foglalkozzanak vele (Boga, 2013).

Tanulás felnőtt- és időskorban

Szinte nincs olyan tudományág, amelynek ne lenne valamilyen módon kapcsolódási pontja az időszöddel és az időseket érintő kérdésekkel, kutatva az „aktív”, „egészséges”, vagy „sikeres” időskor (Bajusz–Jászberényi, 2011) titkát nem csak az egyén szemszögéből, hanem társadalmi és gazdasági szempontok alapján is. (Boga, 2013) A titok egyik kulcsa minden bizonnyal a tanulás, mint az ember egész életét végigkísérő folyamat. A tanulás, amely állandó kíváncsiságot és nyitottságot feltételez a körülöttünk lévő környezet iránt, meghatározó szerepet tölt be minden korosztály életében. A tanulás fogalmára vonatkozóan a nemzetközi és hazai szakirodalomban többféle, és állandóan változó, megközelítéssel és meghatározással találkozhatunk, de egyikről sem jelenthetjük ki, hogy mindenre kiterjedő és átfogó definíció, mivel az értelmezése mindig szorosan összefügg egy-egy nép történelmi-társadalmi-gazdasági környezetével, kultúrájával és hagyományaival. (Carol

E. Kasworm *et al.*, 2010.1) A kifejezések, mint pl. „felnőttképzés”, „felnőttek tanulása”, vagy „felnőtt- és folyamatos képzés” terminológiai változásainak bemutatásával a nemzetközi és a hazai szakirodalomban *Feketéné Szakos Éva* a felnőttképzés tanulásközpontúságának térnyerésére, az informális és nem formális tanulás értékének a felismerésére hívja fel a figyelmet (*Feketéné Szakos*, 2014). A felnőttek tanulásával, nevelésével, képzésével kapcsolatban érdekes megemlíteni, hogy pl. az amerikai szakirodalomban használt „adult education” (felnőttoktatás) kifejezés eleinte a „home education” (otthoni nevelés), vagy „popular education” (népnevelés, népi, közösségi nevelés) elnevezéssel egyenértékű volt, jelezve a felnőttek inkább informális tanulási szokásait (*Stubblefield and Rachal*, 1992, In: *Carol E. Kasworm et al.*, 2010. 1). Amerikában az „education” (nevelés, edukáció) kifejezést csak a XX. században kezdték kizárólagosabban a formális oktatási tevékenység megjelölésére használni. Vonatkozó kutatások igazolják, hogy a felnőttek sokkal inkább kedvelik a nem formális, vagy informális tanulási lehetőségeket, mint az iskolarendszerű kööttségeket (*Bajusz*, 2010). A felnőttkori tanulás másik fontos jellemzője a praktikus és a mindennapokban hasznosítható tudás iránti igény. Különösen érvényes ez az idősebb, nyugdíjas korosztályra, akiknek már általában nem a további szakmai képzettség, vagy bizonyítványok megszerzése a célja, hanem inkább a mindennapjaiban hasznosítható és szükséges ismereteket kívánnak szerezni, pl. számítógép, internet használata (Molnár, 2011, 2012) idegen nyelvek, barkácsolás, kreatív tevékenységek, stb.

Gerontagógia, gerontoeducáció

A gerontagógia, vagy gerontoeducáció az időskorúak tanításának és tanulásának az elmélete és gyakorlata. Feladata, hogy az idős embereket felkészítse az öregedéssel együtt járó változásokra és a tanulással elősegítse az öregkor életminőségének javulását. (*Hidy*, 2002; *Sipos*, 2011) A gerontagógiát tekinthetjük úgy, mint a gerontológia speciális szakterületét, vagy tekinthetjük az általános embernevelés, vagy antropagógia egyik alrendszerének, amely a pedagógia, mint gyermeknevelés és andragógia mellett helyezkedik el a rendszerben (*Durkó*, 1999; *Boga*, 2011; *Feketéné Szakos*, 2014). Míg az andragógia a felnőttek oktatásának, képzésének és tanulásának a tudománya, amelynek a fókuszában általában a formális közoktatásból a munkaerőpiacra lépő felnőttek oktatása és képzése áll, a gerontológia az idősekkel foglalkozó tudomány, amely az időskorral járó, elsősorban fiziológiai, testi-szellemi, egészségügyi változások kérdésével és azok kezelésével foglalkozik. Ahhoz, hogy az idősek tanulásáról általában és az elmúlt évtizedekben ezen a téren bekövetkezett változásokról, valamint azok okairól átfogó képet alkothassunk, fontos meghatároznunk, hogy mit nevezünk időskornak, vagy nyugdíjas kornak ma, és mit jelentett ugyanez a fogalom 20-30 évvel ezelőtt. Bár a tudományos szakirodalomban számos eltérő időskor-kategóriával találkozhatunk, a köztudatban az időskorúak általában az adott kor nyugdíjasai is egyben. Ez tükröződik az elmúlt évtizedekben 55-60 évről 60-65 évre emelkedő nyugdíjkorhatárban is. Az időskori tanulás kérdésének megnövekedett jelentőségét mutatja, hogy pl. a budapesti Zsigmond Király Főiskolán 2009-ben egy Gerontoeducációs Kutatóközpont hoztak létre és az andragógia szakon belül gerontoeducáció szakirányt indítottak. Országszerte számos intézmény foglalkozik az időskorú lakosság tanulási igényeinek megfelelő képzések és programok kialakításával, pl. Eger, Miskolc, Pécs, Győr, Budapest, Zsigmond Király Főiskola Nyugdíjasok Óbudai Akadémiája, ELTE Harmadik Kor Egyeteme, Újbuda 60+ programok, stb. A 2013-ban induló *Andragógia és Művelődéstudomány* című folyóirat 1. évfolyamának teljes 2. számát az időskori tanulás témájának szentelte. Ezen kívül, az időskorúakra jellemző tanulási tendenciákat

mutatják be és gazdag szakirodalmi áttekintést nyújtanak a Zsigmond Király Főiskola által negyedévenként kiadott Gerontoeducáció című tudományos folyóiratban megjelenő tanulmányok, kutatási jelentések és elemzések is. Ugyanakkor a hazai gerontológia kezdeteinek a megismerésére kevés forrás áll rendelkezésre. Mini kutatásom betekintést nyújt egy ma is egyedülállónak tekinthető – a szakirodalomban „hevesi gerontológiai modell”-hez kapcsolódó felnőttoktatási, gerantagógiai program – a Hevesi Nyugdíjasok Középiskolája – megvalósításának a körülményeibe.

A mini kutatás célja, helyszíne és módszerei

Dr. Giller Lászlóné, Ildikóval, a Hevesi Gimázium nyugdíjas, magyar-angol szakos középiskolai tanárával otthonában készítettem interjút arról, hogy hogy hogyan került kapcsolatba az idősek tanulásának kérdésével és miként, milyen motívumok alapján jött létre az 1980-as években a magyarországi viszonylatban úttörőnek tekinthető kezdeményezés eredményeképpen Hevesen a Nyugdíjasok Középiskolája? Mik voltak a képzés főbb célkitűzései, tartalma, a tanterv részei, mi jellemezte az iskola akkori életét, kértek-e visszajelzést a végzett tanulók tapasztalatairól, volt-e a kezdeményezésnek utóélete. A történetet Ildikó korabeli dokumentumokkal is alátámasztotta, összegyűjtve az évtizedek óta őrzött újságvivágásokat, a megjelent tudósításokat és a beszélgetés során bemutatta az akkori nyugdíjas hallgatók írásait és a közös kirándulásokról, a tanévzáró ünnepségről és bizonyítványosztásról szóló fényképeit. (ld. 1. melléklet)

A Hevesi Nyugdíjasok Középiskolája

Eredmények és elemzésük

A kezdeményezés háttere – Hogyan indult a nyugdíjasok középiskolája? Milyen főbb célkitűzései voltak? Mi jellemezte a képzők indítékait?

Dr. Giller Lászlóné fiatalon, 1971-ben került Heves városába magyar-angol szakos tanárként. Osztályfőnökként a hevesi gimnazista tanítványaival havi rendszerességgel járt önkéntesen, karitatív céllal a városban működő Szociális Otthonba. Személyes látogatásaikkal, irodalmi műsoraikkal, frissen kialakított kapcsolataikkal egy kis szeretetet, törődést szerettek volna adni az otthon lakóinak. A szociális otthon vezetője, Szegő főorvos úr¹ gerontológiai gondozói munkát is végzett a város időskorú lakosaival azzal a céllal, hogy segítsen az embereknek az időskorral járó problémák megoldásában (Vértes, 1985; Mikeš, 1985). Szegő doktor véleménye szerint több veszély is leselkedik az idősekre. Az egészségügyi problémákon kívül három problémát nevezett meg. Szerinte ez a három dolog nyomozhatja az időskorúakat:

- magány
- elszigetelődés
- tétlenség

Szegő doktor a fentebb említett időskori problémák elkerülése céljából teremtette meg a Nyugdíjasok Főiskoláját Egerben, a mai Eszterházy Károly Főiskola intézményében.² Az 1980-as években kérte fel Ildikót egy nyugdíjasok számára megtervezett középiskola tantervének kidolgozására. Ildikó idősek iránti tisztelete, valamint az az igény, hogy az óvodás-, iskoláskorú gyermekekkel minél jobban felkészült „nevelőnők”, nagymamák, foglalkozhassanak, adta azt az ötletet, hogy létrehozza a „nagymama képzést” a nyugdíjasok középiskolájában. A „nagypapák”

¹ Dr. Szegő Imre főorvos, gerontológus, a hevesi idősek otthonának az igazgató főorvosa, aki az idős emberekkel való foglalkozás során jutott a „gerontológiai prevenció” gondolatához. 1974-ben indította el az idősek szociális otthona keretében a gerontológiai gondozót, ami teljesen új szociálpolitikai kezdeményezésnek számított akkoriban. 1990-ben „Az idős kor egyes orvosi-szociális problémái és megelőzésük lehetősége” című kandidátusi disszertációjában összegzi tapasztalatait, amely a szakirodalomban a „hevesi gerontológiai modell” néven vált ismertté.

² Míg az egri Nyugdíjasok Főiskolájáról említést tesz a szakirodalom (Jászberényi, 2011. 76-77.), a hevesi Nyugdíjasok Középiskolájával kapcsolatban nem találtam tudományos hivatkozást.

részére pedig „barkácsolás” fakultáció tantárgyának bevezetésével hasznos háztartás körüli munkák elvégzésére dolgozta ki a tananyagot. Legfontosabb céljuk az volt, hogy a nyugdíjasok ezzel az iskolával új célt láttak maguk előtt, tartalmas, örömteli öregséget élve tanultak és esetleg alkalmi munkát is vállalhattak (Németi, 1987).

Mi adta a nagymama-képzés ötletét?

A képzés tartalmában a gyermeknevelői szak jelentőségét a korra jellemző társadalmi háttér is meghatározta. Ezt a társadalmi képet Ildikó a következőképpen festi le: „Abban az időben „kulcsos gyerekek” nevezük azokat a kisgyerekeket, akik lakáskulccsal a nyakukban futkároztak felügyelet nélkül a lakónegyedekben, az ő részükre találtam ki a „nagymama-képzést”. A Gyermeknevelés tagozat hallgatóinak a tantervében a tárgyi tudáson kívül a kulturált társadalmi beilleszkedéshez szükséges alapvető illemszabályok megtanítása is szerepelt. A résztvevők a gyermekek egészséges testi, lelki neveléséhez és szellemi fejlődéséhez szükséges ismereteket sajátíthattak el. A városban elismerték az eredetileg alacsonyán iskolázott időskorúak újonnan szerzett tudását, oly mértékben, hogy a nyugdíjasok felnőtt gyermekei megállították Ildikót az utcán, és köszönetüket fejezték ki a szüleik számára nyújtott új tudásanyagért. Hálásan mesélték el, hogy a nagymamák már a „Gyermeknevelési tagozaton” elsajátított tudással foglalkoznak otthon az unokákkal. Mivel a nagymamák a II. tanévben óvodákba és általános iskolákba jártak óralátogatásokra, észrevétlenül sajátították el a legújabb tanítási módszereket. Az iskola ezáltal kettős célt ért el, mert a nagymamák szakértelemmel segíthettek otthon az unokák lecke kikérdezésében és a tanulásban, valamint – ami a szakirodalomban megemlített legfontosabb időskori tanulási motívumok egyike – megnőtt a nyugdíjas embereknek az önbecsülése, mert idős korukban is képesek tanulni és új ismereteket elsajátítani.

A képzés tartalma és megvalósítása – a tanterv

Hosszas engedélyeztetés után, 1985. szeptemberében megnyithatta kapuit a Nyugdíjasok Középiskolája Hevesen (Mikes, 1985). A nyugdíjas középiskolát kétéves képzési időszakra tervezték. Oktatási céljaikat a következőkben fogalmazták meg:

- a) a./ bizonyos szintű műveltség elérése, korszerű történelemszemlélet,
- b) b./ a gerontológia tantárgyának bevonásával segítenének az időseknek megtalálni a választ időskori problémáik megoldására,
- c) c./ a „nagymama-képzés” és a „technikai alapismeretek” tantárgyainak választói részére mintegy lehetőséget kínálnak, hogy saját családtagjaik segítségével kívül akár jövedelem kiegészítőként alkalmi munkatevékenységet is vállalhassanak ezen iskolai tanulmányok elvégzése után.

Az oktatás I. évében a következő tantárgyak voltak a tantervben:

- Egy tanítási óra: Történelem tantárgyból – nőknek és férfiaknak egyaránt
- Egy tanítási óra: Magyar irodalom (Gyermek irodalom – a Gyermeknevelést választók részére – nőknek)
- Egy tanítási óra: Fizika (a Technikai alapismereteket választó) – férfi tanulóknak

Két óra gyakorlati oktatás:

- Gyermeknevelést választók részére óvodai ismeretek, óvodai látogatás, illetve alsótagozatos iskolalátogatás
- Technikai alapismereteket választók részére műhelymunka, barkácsolási alapismeretek.

A tanítás heti egy alkalommal történt, 4X45 perces tanórában. Az alaptantárgyban tanított Történelem óra helyett havi egy alkalommal tartott egy szakember Gerontológiai alapismeretet. A II. évfolyamon az oktatás az I. évfolyaméhoz hasonlóan alakult. A gyermeknevelők gyakorlati oktatása óvodai, általános iskolai napközis óralátogatásokon kívül gyermekápolási ismeretekkel is bővült. A Technikai alapismereteket választó tanulók szakipari üzemekbe látogattak el és a háztartási gépek, villanszerelési munkák ismereteit sajátították el.

A nyugdíjas tanulóknak félévenként szóbeli vizsgát kellett tenniük az elsajátított anyagból. Habár írásos számonkérés nem történt, a tanulók írásbeli megnyilatkozásukra is lehetőséget kaptak. Osztályfőnökük, Ildikó, felkérte őket, hogy írják le életüknek egy-egy életszakaszát, vagy kedvenc versüket, imádságukat, vagy egy sajátos népszokást, amit az utókornak szívesen hátrahagynak (ld. 2. melléklet). Így születtek azok a szép vallomások, amelyeket Ildikó azután logikai sorrendbe helyezett el és Carl Orff Carmina Burana zenéjének aláfestésével irodalmi műsorba szerkesztett. Ma is meghatottan idézi fel a pillanatot, amikor a nézőtéren a nyugdíjas tanulók gyermekei, unokái, barátai ültek, és tekintették meg az előadást. Néhány nyugdíjas maga mondta el a saját írását, míg a bátortalanabbak helyett egy-egy gimnazista adta elő az időskorú tanuló vallomását. Az említett évfolyamok résztvevőinek írásbeli munkái mind a mai napig Ildikó tulajdonában vannak. Az akkoriban 60-80 éves asszonyok gyermekkori élményeiket, népszokásaikat, imádságaikat, élettörténetüket írták meg, amelyek kultúrtörténeti szempontból valódi kincsnek számítanak. (ld. 2. melléklet)

A kétéves képzés befejezéseként a tanulók egy záró szóbeli vizsgát tettek és egy oklevelet, úgynevezett „Látogatási bizonyítvány”-t kaptak, amely igazolta, hogy ezeken a képzéseken részt vettek. A *Gyermeknevelői* szakágat elvégzők órabérért hivatalosan gyermekfelügyeletet is vállalhattak, a *Technikai képzésen* részt vett tanulók karbantartási, háztartás körüli munkákat is végeztek.

Az iskola életéről

Az első évfolyam 1985. szeptember 11-én indult 28 tanulóval. Életkoruk 60-80 év között volt. Fülöpné Rozika néni 1906-ban született, tehát 79 évesen iratkozott be a kétéves iskolába. A 28 tanuló közül 8 férfi volt. Az ünnepélyes tanévnyitóról még a Magyar Televízió Híradója is beszámolt, hiszen ez a kezdeményezés országos hírértékű volt (*Vértes*, 1985).

Igazi osztályközösség alakult ki az idős diákok között, mert hétvégeken közös színházlátogatást, múzeum látogatást szerveztünk, sőt még osztálykiránduláson is voltak. (ld. 2. melléklet) Megtekintették Arany János szülőhelyét Nagyszalontán, és Nagyváradon az Állami Színház Magyar Tagozatának előadásában megnézték Shakespeare Szentivánéji álom című darabját. Sok olyan nyugdíjas tanuló volt közöttük, aki akkor járt életében először külföldön! Ahogyan Ildikó meséli: „Nagyszerű színfoltja volt azokban az években iskolai életünknek, hogy kedd délutánonként a nyugdíjas tanulók a gimnáziumba jártak tanulni és közülük néhányan bekapcsolódtak az általam vezetett Irodalmi Színpad életébe is.” Mivel Heves városában azokban az években a gimnázium Irodalmi Színpada adta az ünnepi műsorokat a különböző állami ünnepségeken (pl. március 15-e megünneplése), a nyugdíjas tanulók közül is 3-4 fő versmondással lépett fel ezeken az ünnepségeken. A második osztály 1987-ben indult 19 fővel és 1989-ben végeztek (Kovács, 1989).

Kérdőív a végzett hallgatók iskolában szerzett tapasztalatairól

A végzett tanulók a képzés végén értékelő kérdőívet töltöttek ki, amelyben személyes adataikon kívül több kérdésre válaszoltak a képzéssel kapcsolatban. A kérdésre, hogy miért is jelentkeztek a képzésre szinte mindannyian a „hasznos időtöltés”, vagy „tudásvágy” indítékokat jelölték meg. A legidősebb résztvevő, Rozika néni, aki 81 évesen végezte el az iskolát, arra a kérdésre, hogy „Mit jelentett idős korban újra tanulni, ismét iskolapadba ülni?” egyszerűen annyit válaszolt, hogy „könnyű volt”. A felmérésből kiderült, hogy a tanulók mindannyian örömmel jártak a foglalkozásokra, érezhetően bővült a látókörük és életvitelükben is változást jelentett a tanulás. Az iskola tehát sokkal többet jelentett, mint a hagyományos értelemben vett tárgyi tudásbővítést, kognitív értelemben vett tanulást, hiszen a sok színes, közös élmény, pl. kirándulások, színházlátogatás, ünnepségek, színjátszókör és farsangi batyusbál, stb. tartalmas barátságokat is teremtettek az idős diákok számára. (ld. 2. melléklet) Nagy eredmény volt az is, ami a képzésről adott visszajelzésekből szintén kiderült, hogy a tanulók szinte mindannyian rendszeres könyvtárlátogatóvá váltak. Egyikük még a Magyar Rádió Könyvről-könyvért című nyilvános vetélkedőjén is könyvjutalmat nyert.

A kezdeményezés „utóélete”

Dr. Giller Lászlóné, Ildikó, aki ma már Budapest XI. kerületében él, sokszoros nagymamaként beszél az általa elindított nagymama-képzés jelentőségéről és utóéletéről. A „hevesi modell” sikeréből kiindulva és látva, hogy az időskorúakban milyen nagy tudásvágy él, Újbudán 2002-ben indított el egy „Nagymama klubot”, ahol az érdeklődők kezdetben az unokák nevelési problémáit vitatták meg, „...közben, ahogy a résztvevők unokái sorban felnőttek, a klub mára már inkább úgynevezett „Szeretet klubba” alakult (Újbuda, 2008). Az elnevezés is jól mutatja, hogy az idősek a társaság kedvéért vesznek részt az összejöveteleken, mivel azoknak a központi témája már nem a nevelési tanácsadás, hanem inkább a közösségi művelődésen és a hasznos szabadidőtöltésen van a hangsúly. Mindemellett, bár az idős klubtagok elsősorban gerontológiai és egészségügyi problémákat vitatnak meg, az elsődleges cél a jó emberi kapcsolatok fenntartása, ami a „mosolygós, pozitív gondolkodású idősor”-hoz is hozzájárulhat.

Ildikó, akit a mai napig foglalkoztat az időskorúakkal való törődés, nem tudja elfogadni a modern társadalomban sokak szemléletét az időskorúakkal szemben. Sokan úgy vélik, hogy az idős emberek vonuljanak vissza otthonukba, üljenek a TV előtt, átadva helyüket és szerepüket a fiataloknak. A feleslegesség-érzés elkerülése, a tudás és tapasztalat továbbadásának igénye nagyon fontos szerepet játszik az idősek életében. Ezt támasztja alá *Szabóné Molnár Anna* is: „A generációk közötti tudás átadása, a kultúrátörnszfer nagy fontossággal bír az idősek számára, hiszen értékesnek, kompetensnek érezhetik magukat, társadalmilag értékes tapasztalatok birtokosának. A fiatalabbak és idősebbek együttes, integrált tanulása növeli a generációk közötti jobb megértést és nagyobb mértékű szolidaritást, hozzájárul az idősek megbecsüléséhez, erősíti önbecsülésüket (*Szabóné Molnár*, 2008).”

Ildikó az idősödés problémájának a megoldására Cicerót idézi: „Szembe kell szegülni az öregséggel Lelius és Scipio, s a hátrányait szorgalommal kell pótolni: úgy kell küzdeni az öregség, mint valami betegség ellen. Tervszerűen ápolni kell az egészséget, mérsékelt testgyakorlatot kell végezni, s csak annyi ételt és italt szabad fogyasztani, amennyi helyreállítja, de nem rontja az erőt. És nemcsak a testnek kell támogatást nyújtani, hanem sokkal inkább a szellemnek és a léleknek, mert ezek is kialusznak öregkorban, ha nem csepegtetsz beléjük olajat, mint a mécsesbe.” (*Cicero*: 1987).

Egyetemes kultúránk példák olyan sorát adja, miszerint nem törvényszerű az időskori szellemi lelassulás, eltunyulás. Köztudott, hogy Platón 80 éves korában írta a *Törvények* c. művét, Szophoklész 89 éves korában alkotta *Oidipusz Kolonoszban* című darabját. Michelangelo 89 éves koráig tevékenyen alkotó művész volt. Monteverdi 75 éves volt, amikor a *Poppeia megkoronázása* c. operáját írta, Verdi az *Othello* komponálásakor 72 éves, a Falstaff c. opera színpadra állításakor 76 éves volt. Bellini, Rembrandt, Corot, Monet, Renoir ugyancsak öregkorukban alkották egyetemes érvényű festményeiket. A fenti példákat látva, valamint ha a magyar tudóstársadalom, művészek időskorban is szívósan alkotó tagjaira gondolunk, pl. Teller Ede, Szent-Györgyi Albert tudósok, Jókai Anna, Wass Albert, Márai Sándor, Kodolányi János, Szabó Magda írók életvitelét szemléljük, kézzelfogható példákat láthatunk arra, hogy saját képességeinkhez mérten értelmes, igényes életet éljünk idős korban is.

Legyen az akár „Nagymama-klub”, vagy „Szeretet-klub”, Ildikó tevékenységének legfőbb mozgatórugója a boldog időskorra való törekvés. Célja „újra divatba hozni azokat a mosolygós tekintetű, békességet sugárzó időskorúakat, mint amilyenek dédanyáink és a hevesi parasztasszonyok voltak (Újbuda, 2008).” A másik cél az idősek és a fiatalok, a nagyszülők és unokáik közötti kapcsolat erősítése az idősebb korosztály kisgyermek nevelésében való részvételével. A téma iránti komoly érdeklődését mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy 2003-ban elnyerte a Nemzeti Felnőttképzési Intézet „Gyermeknevelő e-learning program” készítésére kiírt pályázatát. Ezt a tananyagot az Eduweb Távoktatási Rt. CD formájában is elkészítette.

Következtetések

Az 1980-as évek végén négy évig sikerrel működő hevesi Nyugdíjasok Középiszkolája országunkban egyedülálló kezdeményezés volt (*Vértes*, 1985). Résztvevői a tanulási időszak alatt és utána is

minden bizonnyal – saját bevallásuk szerint is – tartalmasabb emberi életet éltek, szellemi elfoglaltságuk boldoggá tette őket. Bár az úgynevezett „hevesi modell” sikeres megvalósítása óta majdnem 30 év telt el, az iskola tapasztalatai és eredményei ma is értékes forrásul szolgálhatnak nem csak az időskori tanulás történetének és témakörének a kutatói, hanem az időskorúakkal foglalkozó andragógusok, gerontológusok és egyéb felnőttképzési és művelődésszervező szakemberek és intézmények számára is.

Irodalom

- Boga Bálint (2011): Tanulás időskorban, gerontagógia. *Gerontoeducáció* 4. 1. 4. sz. ZsKF, Budapest,
- Cicero, Marcus Tullius (1987): *Az öregségről. A barátságról*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest,
- Durkó Mátyás (1999): *Andragógia – A felnőttnevelés és közművelődés új útjai*, Magyar Művelődési Intézet. Budapest,
- Feketéné Szakos Éva (2014): *Innovatív irányok az ezredforduló utáni andragógiában*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest.
- Giller Lászlóné – Szegő Imre: Nyugdíjasok középiskoláját szervezték Hevesen. *Köznevelés*, 1988. Budapest
- Hidy Pálné (2002): Gerontagógia In: Benedek András–Csoma Gyula–Harangi László (szerk.): *Felnőttoktatási és -képzési lexikon A-Z*. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest,
- Jászberényi József (2011): Geronto-educáció: az idősktatás helyzete és perspektívái itthon és a nagyvilágban. PrintXBudavár Zrt. Budapest,
- Carol E. Kasworm–Amy D. Rose–and Jovita M. Ross-Gordon (2010): Introduction – Adult and Continuing Education as an Intellectual Commons. In: Carol E. Kasworm–Amy D. Rose–Jovita M. Ross-Gordon (ed): *Handbook of Adult and Continuing Education*. Jossey Bass Inc. California,
- Kovács Judit (1989): Csak a Szegő házaspár tudja? Elviselhető öregséget! *Magyar Nemzet*,
- Mikes Márta (1985): Az országban egyedülálló – Nyugdíjasok középiskolája Hevesen *Népújtság*,
- Molnár György (2012): A technológia és hálózatalapú alapú tanulási formák és attitűdök az információs társadalomban, különös tekintettel a felsőoktatás bázisára. *Információs Társadalom: Társadalomtudományi Folyóirat* XII:(3), „INFONIA” Alapítvány és a Gondolat Kiadó, Budapest,
- Molnár György (2011): Új módszerek a pedagógiai gyakorlatban – az IKT alapú megoldások tükrében. *Szakképzési Szemle* XXVII:(3). NSZFI, Budapest,
- Németi Zsuzsa (1987): Jövőre újra... Középiskolába – nyugdíjasan. *Népújtság*,
- Sipos Mercédesz (2011): Az időskori motiváció kutatása. *Gerontoeducáció* 2011/1. 1. 1., ZsKF, Budapest,
- Stubblefield, H.W. –Rachal, J. R. (1992): On the origins of the term and meaning of „adult education” in the United States. *Adult Education Quarterly*, 42(2),
- Szabóné Molnár Anna (2005.): *Az idős felnőtt rétegek (45 év feletti) felnőttképzési igényei és képzési lehetőségei*. Felnőttképzési Kutatási Füzetek, NSZFI, Budapest,
- Szabóné Molnár Anna (2008): Hazai körkép az idős felnőttek tanulási igényeiről. *Felnőttképzés*. 3. sz. NSZFI, Budapest
- Szabóné Molnár Anna (2009): Tanulás idős korban. In: Zrinszky László (szerk.) *Tanulmányok a neveléstudomány köréből: A megújuló felnőttképzés*. Gondolat Kiadó, Budapest,
- B. A. (2008): Megújul a Nagymamaklub – interjú Dr. Giller Lászlónéval. *Újbuda*,
- Vértés László (1985): Nyugdíjasok iskolái. *Magyar Nemzet* Budapest,

Internetes szakirodalom

Andragógia és Művelődéstudomány I. évfolyam 2. szám 2013. Tanulás időskorban - tematikus szám

<http://andragogiaesmuvelodeselmelet.hu/I-efolyam-2-szam-2013> (letöltés: 2015. 05.05. 18.05)

Bajusz Klára (2010): Az időskori tanulás. Internet: www.ofi.hu/tudastar/bajusz-klara-idoskori

Bajusz Klára - Jászberényi József (2013): Az időskori tanulásról

http://www.kulturaeskozosseghu/pdf/2013/3/2013_3_05.pdf (letöltés: 2015. május 4. 10.15)

Boga Bálint (2013): Az idősek tanulásának egyéni és társadalmi haszna. *Andragógia és*

Művelődéstudomány I. évfolyam 2. szám <http://andragogiaesmuvelodeselmelet.hu/node/41>

(letöltés ideje: 2015. május 3. 23.40)

Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár „Ezen a napon...” – Életrajzi adatbázis. Szegő Imre

<http://brody.iif.hu/dsr/view/2129> - az adatbázisban megjelölt forrás: Szecskó Károly (2010):

Dr. Szegő Imre. Kézirat. Pécsi István: Harcba az öregedéssel: Új utakon egy hevesi

kezdeményezés. *Népújjság*. 30. évfolyam 1979. szept. 23. 4.

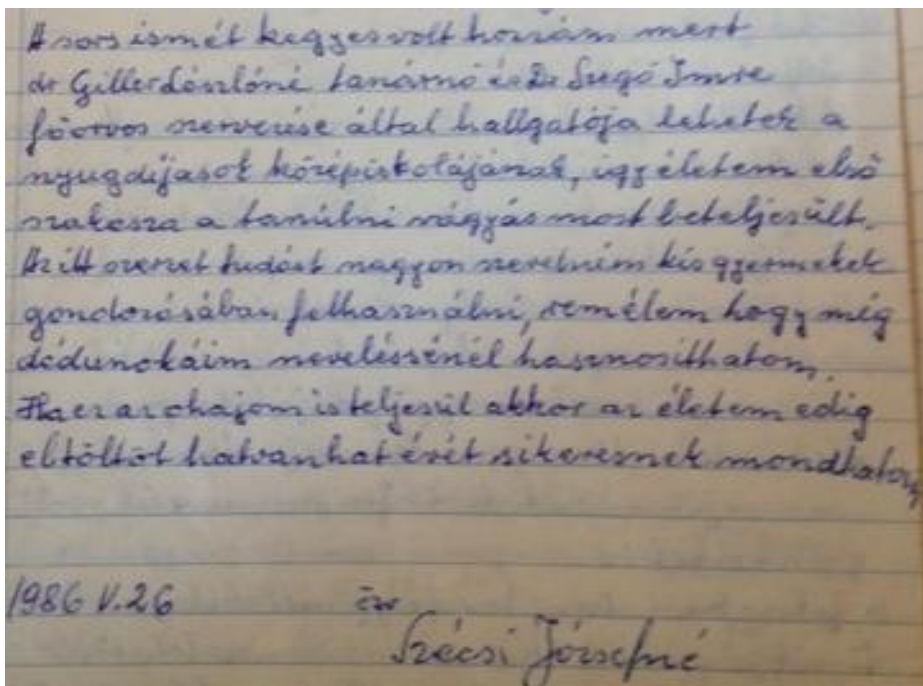
Központi Statisztikai Hivatal (2012): *Magyarország, 2011*. Budapest (letöltés: 2015. május 4. 20.30)

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2011.pdf>

Melléletek:



1. sz. melléklet: A nyugdíjasok középiskolájának első évfolyama – a tanévzáró ünnepség után a gimnázium épülete előtt (az eredeti fotó Dr. Giller Lászlóné tulajdona)



2. sz. melléklet: Özv. Szécsi Józsefné, 66 éves tanuló visszajelzése a tanulmányairól (az eredeti dokumentum Dr. Giller Lászlóné tulajdona)